

III.

Bézáró beszéd.

Mondotta Marosi Gergely, igazgató-tanár.

Nagyon tisztelt gyülekezet! Eltekintve attól a megdönthetelen igazságtól; hogy minden cselekedetnek, ha a jó névre igényt akar tartani, az egyéni tökéletesedés s az ebből és csakis ebből folyó boldogság öregbitésére vagy a nagy apostol szavaival élve: Isten dicsőségére kell céloznia, a mi által az ember is megdicsőül és boldogul; most lefolyt hálaünnepélyünknek is a kegyes jöltevők emlékére szívünk szerelméből bemutatott hálaáldozaton, ünnepszentelésen kívül — részletesen szólva — két czélt kell elérnie, hogy az ünnepeltek szelleméhez méltó legyen s lelkületök irányzatának megfeleljen. Az egyik az, hogy az ünnepszentelők s mindazok, a kik erről az ünnepélyről egy vagy más módon értesülnek az ünnepeltek példáján — kiki a maga köréhez és tehetségéhez képest — hasonlóképpen áldozatra buzduljanak a közügyek, főleg pedig a nevelőintézetek, mint minden egyéni, nemzeti és társadalmi előhaladás és boldogság legbiztosabb alaptényezői iránt. És itt legyen szabad egy-két jámbor óhajtásnak kifejezést adnom, meglevén győződve affelől, hogy ezeknek illőbb helyét és jobb idejét ez ünnepélyes alkalomnál nem is képzelhetem.

Vajha ez intézetnek minden volt és az életbe kilépett s tudománya és szorgalma után Istentől több avagy kevesebb vagyonnal megáldott tagja, egykori növendéke, lelkére venné egyik jeles római költő Martialinak eme mondását: „Gyalázat csak kapni és semmit sem adni“. Vajha példát vennének e részben egyik kegyes Tábitánk, Kénosi Sándor Józsefné, szül. Finta Ráchel uraszszonytól, a ki, mint egyik végrendeletében mondja: „az ő jöltevő Istenének sok jótéteményeit tapasztalván meghalmozva önnönmagán, kiváltképpen pedig azt, hogy nekie kegyes szülőktől való származást ajándékozott, a kik őtet az unitária szent vallásban s ennek vezérfényénél az Urnak félelmében nevelték fel: hogy némü-némü részben az isteni kegyelmet meghálálhassa, kötelességének ismeré szent vallásának boldogítására anynyit tenni, a menynyit mint árva özvegy tehet: ehez képest hagy és ajándé-

koz a sz. keresztúri unitarium gymnasiumnak 500 mfrtokat bécsi váltóban". Vajha felindulnának az elvett jótéteményekért való hálakötelesség teljesítésére e nemes nő példáján mindazok a férfiak, a kik ettől az intézettől a legnagyobb jótéteményt, a tudományt, az alapismereteket nyerték, és hála-jók adóját iránta mindeddigelé leróni elmulasztották. Vajha felindulnának avagy csak saját egyéni érdekökből is, mert bizony bizony mondom, hogyha ilyenképpen cselekesznek: örömük nagy, igaz és állandó lészen. Igen! mert ha igaz és pedig mindnyájunk szívének legbelső sugallata tesz erről bizonytságot, ha igaz a római nagy szónok, Ciceronak eme mondása: „semmi dologban sem szoktam annyira gyönyörködni, mint kötelességem teljesítésének öntudatában“; bizonyára kétszeresen igaz ez a hálakötelességek teljesítését illetőleg.

A másik elérendő cél pedig az ilyen hálaünnepélyek megtartásánál az, hogy a tanítók és tanítványok az itt bemutatott, fölemlegetett hálas érzelmek és cselekmények által is buzduljanak, lelkesüljenek olyan közreműködésre, hogy az illető intézetekből a jóltevők céljához, végakarathoz képest észszel és szívvel egyaránt erős, egyaránt mivelte ifjak kerüljenek ki, vagy legalább is vessék meg bennök az alapját szintugy a szakértelemnek, mint a nemeslelkűségnek és a szilárd jellemnek, vagy a nagy apostol szavai szerint, növekedjenek itten az ifjak a tudományban és az Urnak beszédének intésében. E célnak és óhajtásnak ad kifejezést szóban forgó intézetünknek egyik legnemesebb jóltevője is végrendeletének a következő szavaiban: „Ezen szent és istenes czélből tett végrendeletemet keblem méjjéből kívánom és óhajtom, hogy a nemes gymnasium évezredekén keresztül éldelje és használja, s legyen segédrugója a fejlődő emberiségnek és haladó világnak,—legyen egy szegletkövecskéje az erkölcsi nagy világ alkotmányának“. Szép szavak! Igaz szavak! s örökre igazaknak maradnak.

Az értelmi és erkölcsi tökéletesedésnek párhuzamosan kell haladni, öregbedni, főképpen pedig a nevelőintézetekben biztos alapot nyerni, ha ezek a „nevelőintézetek“ nagy jelentőségű névnek igazán megfelelni akarnak; hogy így aztán a fenn és alant napirenden lévő szédelgések, ámitások, anyagi és erkölcsi bukások s az ezekből származó test- és lélekmarczangoló fájdal-

mak, egyéni, családi és társadalmi nyomorok mentől inkább kevesedjenek és kimaradjanak.

Mert életképekben mutatva fel az előbbi eszmét: avagy nem több kárára mint hasznára válik-e a polgári társadalomnak az iskolákból kikerült egy olyan számító, a ki akár az égi testek mekkoraságát és egymástóli távolságokat is pontosan ki tudja számítani, de a becsületet, az adott szó szentségét számba sem veszi; egy olyan mérnök, a ki a csillagok útjait pontosan ki tudja mérni, de aztán embertársát csak pénze, rangja, egy szóval szerencséje, nem pedig erényei után méri; egy olyan tanító, a ki minden csinját, binját a kis ujján tudja a tanítás legjobb mód szerének, akár egy Kehr-t avagy Diesterweg-et tisztelnél ő benne, de különben a nagy mesternek Jézusnak szelid és alázatos szívével s emberszerető lelkével ellenkezőleg egész valója, föllépése, szóval egész társadalmi magaalkalmazása mód nélkül való önhittséget, ridegséget és szűkkeblőséget árul el; egy olyan bíró, a ki a paragrafusok erejénél fogva megítéli és eldönti, hogy mi a szép, mi a jó és igaz, a helyes és a becsületes, de aztán életével, magaviseletével a világ botránkozására teljesen összezavarja az igazság és a gazság, a becsület és a becstelenség fogalmait?!

Mindezeket így elgondolva, azt hiszem, tisztelt gyüleket! hogy igen méltán zárom be mostani hálaünnepélyünket azzal a könyörgeccsel: adja a mindenható Isten, hogy ezen a kies és csendes Deltán épült gymnasiumban is a többiekkel egyetemben a folytonosan fejlődő tudomány az örökké megálló isten-igével és az ezen igébe vetett hitben gyökeredző erkölcsiséggel, az egyes emberek és családok, a nemzetek és országok fenmaradásának és boldogságának emez egyedül biztos alapjával folytonosan karöltve tanyázzanak évezredekken keresztül; és hassanak ki innen az időben és térben, az ország különböző pontjaira áldáshozólag, boldogítólag. Ugy legyen!